

Met z'n allen

Deur toegang
naar Landschap
Limburg Noord

INTERVIEW

Edmond Staal [Breda, 1957] neemt op 1 december aanstaande afscheid van Het Limburgs Landschap. Sinds 1986 heeft hij zich ingezet om de Limburgers bij hun landschap te betrekken. Als stafmedewerker Externe Betrekkingen werd hij voor velen ‘het gezicht’ van Het Limburgs Landschap. Te veel eer, vindt hij. “We doen het met z’n allen.”

‘NATUURGEBIEDEN BESTAAN NIET...’

Een onverwacht koele zomerdag in juli. We zitten aan de koffie op de binnenplaats van het monumentale Château Neercanne. En we filosoferen over natuur, over landschap, over milieu, over hoe alles met alles te maken heeft.

“Kijk eens om je heen”, wijst Edmond Staal. Onze ogen dwalen van de steil oprijzende hellingen rechts, waar het welige groen van het Cannerbos een fundament van mergel bekleedt, naar het dal links, waar de Jeker in jolige bochten doorheen danst. “Geologie, reliëf, bodem. Daarmee begint het. Dan is er de natuur die daar optimaal gebruik van maakt. En dan komt de mens, voortdurend op zoek naar de kansen die natuur en landschap bieden... Die elementen, doe ze bij elkaar in een pot, roer ze even goed door, en je krijgt het Limburgs landschap.”

Dit is een afscheidsinterview. Op 1 december – in de praktijk al iets eerder – neemt Edmond Staal officieel afscheid van ‘zijn’ Limburgs Landschap. “Ik ben dan 65, heb alles bij elkaar bijna veertig jaar – eerst in Brabant, sinds 1986 in Limburg – mensen proberen te doordringen van het belang van de natuur, van de innige verstrengeling van onze toekomst met die van de natuur, het landschap, het milieu.” Met succes? “Ik hoop vooral dat ik een beetje van de energie die ik erin heb gestoken aan anderen heb kunnen overdragen. Nu zijn zij aan de beurt.”

Een afscheidsinterview? Prima. Maar liever geen verhaal over hem persoonlijk, laat hij vooraf weten. Wel over hoe natuur

Edmond Staal, stafmedewerker Externe Betrekkingen, neemt binnenkort afscheid van Het Limburgs Landschap. Landgoed Arcen. Foto Henk Heijligers.

en landschap in Limburg er voorstaan, hoe het verder moet. En over visie. Of het gebrek daaraan.

HET GROTERE GEHEEL

Zijn openingszet: "Natuurgebieden bestaan niet." Die hakt erin. Natuurgebieden bestaan niet... Waarom heeft iedereen het er dan over? De verwarring is blijkbaar tastbaar, want de uitleg volgt meteen: "Dat wij de categorie 'natuurgebied' hebben bedacht, bewijst alleen maar dat we nog niet echt snappen dat natuur niet op zichzelf staat, maar onlosmakelijk deel uitmaakt van het grotere geheel. Vooral in de politiek is natuur puur planologisch geworden, een categorie ruimtegebruik die strak begrensd en van de rest geïsoleerd is. Het besef van de processen die aan natuur en landschap ten grondslag liggen, speelt vaak nauwelijks nog een rol." Dat besef was eind vorige eeuw nadrukkelijker aanwezig. Het was het fundament van de veel bezongen Ecologische Hoofdstructuur. Edmond Staal: "Die was gebaseerd

op het idee dat alles met alles te maken heeft, elkaar over en weer beïnvloedt. Er werden kerngebieden aangewezen voor natuurlijke ontwikkeling, daaromheen 'verzachtende' overgangszones om de invloed van de omgeving terug te dringen, robuuste verbindingen om de kerngebieden aan elkaar te koppelen. Later is dat idee helaas weer uitgehold, waardoor de grenzen tussen de natuur en de omgeving weer veel scherper werden, en dus de invloed van de omgeving op de natuur veel indringender."

SYMPTOOMBESTRIJDING

Dat heeft consequenties voor het werk van Het Limburgs Landschap. "In wat wij nu 'natuurgebieden' noemen, zijn de natuurlijke processen het meest integraal, op elkaar afgestemd. Dat luistert nauw. Als er iets misgaat in de omgeving, in het milieu, dan zie je dat in onze gebieden vaak het eerst. Dan neem je maatregelen om de ergste consequenties te bestrijden. Heide plaggen, bossen

bekalken... natuurherstelprojecten uitvoeren. Dat werkt. Toch, hoe je het ook wendt of keert, het blijft symptoombestrijding. Hoelang kun je blijven plaggen? Ik ben blij dat het kán, daar niet van, anders was de ellende nog groter. Maar je bent altijd weer problemen op aan het lossen, en niet de oorzaken aan het bestrijden."

Hoe past dat in het bij landschapsbeheer vaak opduikende begrip 'rentmeesterschap'? "Dat moet je niet zien in de enge betekenis van hebben en houden. Het is vooral verantwoordelijkheid. Het besef dat je natuur en landschap in wezen in bruikleen hebt, verplicht bent om het in betere staat door te geven aan volgende generaties. Het Limburgs Landschap wil en kán dat, omdat wij doordeesemd zijn van de wetenschap hoe natuurlijke processen in elkaar zitten. Als wij vanuit die kennis de alarmbellen laten rinkelen als we zien dat het mis gaat, dan is dat misschien niet voor iedereen even aangenaam. Maar we doen het wel."

"Geologie, reliëf en bodem. Daarmee begint het." Cannerbos met Château Neercanne. Foto Jacques Peeters.

TEAMWERK

Hoe kijkt hij terug op zijn eigen rol in dat geheel? "Ik word soms, zeker na mijn rol in de tv-series 'Natuurlijk Limburg' van Maurice Nijsten, gezien als het gezicht van Het Limburgs Landschap. Ik weet het. Maar het is echt teamwerk. Er zit bij onze club zóveel deskundigheid, zóveel betrokkenheid... Dat uitdragen, dat is altijd de basis van mijn werk geweest. Ik heb het alleen maar zo lang bij Het Limburgs Landschap gehouden vanwege de enorme drive in het team, het besef: we moeten iets doen. En we dóén natuurlijk ook veel. Ons loon: de kick die je krijgt als je samen iets mooier maakt, als je in de praktijk kunt laten zien dat het beter en anders kan. En de voldoening als je erin slaagt de samenleving daarbij te betrekken."

Dat laatste is, zegt Edmond Staal, altijd zijn streven geweest: de Limburgers zo nauw mogelijk betrekken bij Het Limburgs Landschap, hún Limburgs landschap. "Wij zijn geen besloten natuurclubje. We zijn

Edmond Staal is bij het grote publiek vooral ook bekend als presentator van de Limburgse natuurserie Natuurlijk Limburg van Maurice Nijsten. Foto Denise Nijsten.

geworteld in deze samenleving, en we streven er altijd naar om met iedereen in die samenleving – bedrijven, kunstenaars, boeren, vrijwilligers, natuurliefhebbers, noem maar op – samen te werken, elkaars kennis te delen, elkaars belangen te leren kennen. Want alleen dan kun je op zoek gaan naar een gezamenlijk belang, om van daaruit verder te bouwen."

Dat is niet altijd gemakkelijk, erkent hij. "Mijn uitgangspunt is vaak de 10-80-10 regel. Tien procent van de mensen heeft vertrouwen in de maatregelen die je neemt en steunt je. Tachtig procent weet het eigenlijk nog niet zo goed. En tien procent is boos, wil niets van je weten. Mijn stelling: je pijlen richten op die laatste tien procent is verloren energie. Je moet ze wel horen, maar niet gehoorzamen. Het gaat om die tachtig procent in het midden. Als je die door het overdragen van ervaring en kennis kunt overtuigen van het gezamenlijk belang van natuur, landschap en milieu, van de vele erfenissen uit het verleden die we met z'n allen moeten opruimen om de toekomst beter te maken..."

BRON VAN INSPIRATIE

Hij ziet wel dat die bereidheid groeit. "De meeste mensen willen echt wel meedoen, zeker als je ze laat inzien waarvóór ze het doen, waaróm het nodig is. Er zit nu een generatie aan te komen die beseft dat het op een aantal terreinen zo

ernstig fout gaat dat er iets moet gebeuren, mensen die de creativiteit en spirit hebben om dat ook te doen. Die laten zich niet meer tot zwijgen brengen, niet meer verlammen. Dat is een bron van inspiratie. Samen de schouders eronder. En keuzes durven te maken die op korte termijn misschien niet voor iedereen profijtelijk zijn, maar op de lange termijn beter voor het geheel."

Tenslotte, toch maar: hoe zit het met zijn eigen toekomst? Dreigt na zoveel jaren bij Het Limburgs Landschap het beruchte zwarte gat? Hij lacht. "Nee, hoor. Kijk, ik zal zeker niet meer structureel op het gebied van natuur en landschap gaan werken. Dat is geweest. Maar natuur en landschap, dat hoort bij mij, daar maak ik deel van uit... Als ik in de natuur ben, komt er een soort rust over me heen, een gevoel van vertrouwen. Ik ben wat dat betreft gevormd door mijn reizen. Ik heb oerwouden ervaren, woestijnen, de Noordpool. Dan besef je hoe afhankelijk je bent van wat de aarde je geeft, maar ook, tot diep in je vezels, hoe kwetsbaar je bent in de enorme processen die zich daar afspelen. Dat zijn wake up calls. Uiteindelijk is er maar één de baas, en dat is de natuur. Het zou goed zijn als we daar beter naar luisteren..."

TEKST: GUUS URLINGS

